

Sygn. akt II UK 108/10

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 19 października 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Hajn (przewodniczący)

SSN Małgorzata Gersdorf

SSN Halina Kiriło (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku K. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o emeryturę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 19 października 2010 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 2 grudnia 2009 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z dnia 1 grudnia 2008 r. odmówił ubezpieczonej K. B. prawa do emerytury nauczycielskiej bez względu na wiek z

uwagi na nieudokumentowanie przez wnioskodawczynię 30 letniego okresu zatrudnienia oraz nierozwiązanie stosunku pracy.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczona domagała się jej zmiany i przyznania skarżącej prawa do przedmiotowego świadczenia argumentując, że do wymaganego stażu zatrudnienia należy zaliczyć okres pracy odwołującej w gospodarstwie rolnym ojca od 23 grudnia 1973 r. do 17 czerwca 1979 r., a rozwiązanie stosunku pracy nie jest niezbędnym kryterium nabycia prawa do emerytury nauczycielskiej.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 24 lutego 2009 r. oddalił odwołanie.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że K. B., urodzona w dniu 22 grudnia 1957 r., wystąpiła z wnioskiem emerytalnym 28 października 2008 r., przedkładając świadectwa pracy potwierdzające jej ogólny staż zatrudnienia wynoszący 29 lat, 3 miesiące i 14 dni, w tym 22 lata, 10 miesięcy i 8 dni pracy nauczycielskiej. Stosunek pracy wnioskodawczynie z Przedszkolem Garnizonowym Jednostki Wojskowej trwa nadal. Ubezpieczona przystąpiła również do otwartego funduszu emerytalnego, przy czym w dniu 21 października 2008 r. złożyła wniosek o przekazanie do budżetu państwa środków pieniężnych zgromadzonych na jej rachunku w tymże funduszu.

W okresie od 23 grudnia 1973 r. do 17 czerwca 1979 r. ubezpieczona pomagała w gospodarstwie rolnym ojca o powierzchni 1,44 ha, położonym w miejscowości Z. Jednocześnie odwołująca uczęszczała do szkoły w L. Zdaniem Sądu nauka w systemie dziennym w szkole stacjonarnej położonej w innej miejscowości uniemożliwiała podjęcie pracy w gospodarstwie rolnym w rozmiarze pozwalającym na zaliczenie tego okresu do wymaganego stażu zatrudnienia. Również niewielka powierzchnia gospodarstwa wyklucza możliwość przyjęcia, iż skarżąca świadczyła ową pracę w wymiarze co najmniej połowy etatu (czyli 23 godzin tygodniowo).

Przechodząc do rozważań prawnych Sąd Okręgowy stwierdził, iż wnioskodawczynie wywodzi swoje roszczenia emerytalne z unormowań art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz. U. z 2006r. Nr 97, poz. 674 ze zm.), do których odsyła art. 47 ustawy z dnia 17 grudnia

1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.).

Zgodnie z art. 88 ust. 2a karty Nauczyciela nauczyciele urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., zachowują prawo do przejścia na emeryturę bez względu na wiek, jeżeli: 1/ spełnili warunki do uzyskania emerytury, określone w ust.1 (czyli posiadają trzydziestoletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze, zaś nauczyciele szkół, placówek, zakładów specjalnych oraz zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich – dwudziestopięcioletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze i rozwiązali stosunek pracy na swój wniosek) w ciągu dziesięciu lat od dnia wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach z FUS, z wyjątkiem warunku rozwiązania stosunku pracy oraz 2/ nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji z treści art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela wynika, że określone w nim warunki posiadania trzydziestoletniego okresu zatrudnienia i dwudziestu lat pracy wykonywanej w szczególnym charakterze muszą być spełnione w dacie rozwiązania stosunku pracy. Wskazuje na to sformułowanie, iż nauczyciel spełniający te warunki może po rozwiązaniu stosunku pracy przejść na emeryturę. W pierwszym rzędzie muszą więc być spełnione obie wspomniane przesłanki, następnie należy rozwiązać stosunek pracy, a potem można wystąpić z wnioskiem emerytalnym. Wniosek o emeryturę nie musi być złożony bezpośrednio po rozwiązaniu stosunku pracy, ale prawo do świadczenia nie zostanie przyznane, jeśli w dacie ustania stosunku pracy nie były spełnione pozostałe warunki.

W ocenie Sądu Okręgowego w odniesieniu do tej grupy nauczycieli, do jakich należy odwołująca, ustawodawca w ust. 2a omawianego artykułu nie zrezygnował z tej przesłanki nabycia uprawnień emerytalnych, jaką jest rozwiązanie stosunku pracy, a jedynie zniósł wymaganie rozwiązania stosunku pracy do dnia 31 grudnia 2007 r.

Skoro zatem skarżąca nie rozwiązała stosunku pracy i nie legitymuje się trzydziestoletnim okresem zatrudnienia, nie może skutecznie ubiegać się o prawo do emerytury nauczycielskiej bez względu na wiek.

Apelację od powyższego wyroku złożyła ubezpieczona, zarzucając naruszenie prawa materialnego wskutek błędnej wykładni i niewłaściwego zastosowania, prowadzące do odmowy zaliczenia okresu pracy apelującej w gospodarstwie rolnym ojca do wymaganego stażu zatrudnienia. Zdaniem skarżącej chybiony jest pogląd, iż nauka w szkole stacjonarnej położonej w innej miejscowości uniemożliwia uznanie, że praca w gospodarstwie rolnym wykonywana była przez nią w wymiarze co najmniej połowy etatu. Nadto pomoc w gospodarstwie podczas ferii letnich i zimowych pozwala na ustalenie, iż ubezpieczona posiada staż zatrudnienia uprawniający ją do emerytury. Odwołująca podniosła również, że przytoczone w uzasadnieniu wyroku orzeczenia Sądu Najwyższego pochodzą z okresu sprzed wejścia w życie nowelizacji Karty Nauczyciela, dokonanej ustawą zmieniającą z dnia 23 sierpnia 2007 r. (Dz. U. Nr 158, poz. 1103) i nie mogą dotyczyć kwestii, jakie pojawiły się w związku z nowym brzmieniem art. 88 po dodaniu doń ust. 2a. Apelująca wniosła zatem o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie jej prawa do emerytury bez możliwości pobierania świadczenia w okresie pozostawania w stosunku pracy oraz zasądzenie od organu rentowego zwrotu kosztów postępowania.

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 2 grudnia 2009 r. oddalił apelację.

Sąd drugiej instancji podzielił wyrażony w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku pogląd, zgodnie z którym dla nabycia przez osobę urodzoną po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r. uprawnień emerytalnych z mocy art. 88 ust. 2a w związku z ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz. U. z 2006r. Nr 97, poz. 674 ze zm.), w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 7 września 2007 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 191, poz. 1369), niezbędne jest łączne spełnienie przez wnioskodawcę wszystkich przesłanek, czyli posiadanie 30 letniego okresu zatrudnienia, w tym 20 lat pracy wykonywanej w szczególnym charakterze do dnia 31 grudnia 2008 r. oraz

rozwiązanie stosunku pracy na jego wniosek - również po dniu 31 grudnia 2008 r. Wobec niespełnienia przez ubezpieczoną tego ostatniego warunku, bezprzedmiotowe było analizowanie pozostałych kryteriów przyznania spornego świadczenia.

Powyższy wyrok został zaskarżony skargą kasacyjną ubezpieczonej. Skargę oparto na podstawie naruszenia prawa materialnego, tj. art. 88 ust. 2a ustawy Karta Nauczyciela, polegającego na uznaniu, że przepis ten wyklucza możliwość domagania się przez skarżącą ustalenia prawa do emerytury z uwagi na pozostawanie w stosunku pracy. Skarżąca wniosła o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania kasacyjnego.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej wskazano, że występując do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z przedmiotowym wnioskiem, zamiarem ubezpieczonej nie było spowodowanie ustalenia przez organ rentowy jej prawa do emerytury, lecz jedynie uzyskanie decyzji stwierdzającej spełnienie przez nią warunków do uzyskania tegoż świadczenia, z wyjątkiem warunku rozwiązania stosunku pracy. Skarżąca nadal pozostaje bowiem w zatrudnieniu. Istota sporu sprowadzała się zaś do oceny możliwości zaliczenia pracy ubezpieczonej w gospodarstwie rolnym rodziców do wymaganego stażu zatrudnienia. W tej kwestii Sąd Apelacyjny nie wypowiedział się.

Odnosnie do wykładni art. 88 ust. 2a Karty Nauczyciela skarżąca zauważyła, że w świetle powołanego unormowania można mówić o dwóch sytuacjach wzajemnie niepokrywających się, a mianowicie o prawie do emerytury i o prawie do otrzymywania świadczenia emerytalnego. Zachowanie prawa do przejścia na emeryturę bez względu na wiek nie wymaga wcześniejszego rozwiązania stosunku pracy dla wskazanej w przepisie grupy nauczycieli. Jest to wyraźny wyjątek od sytuacji, w której nauczyciel przechodzący na emeryturę, obok spełnienia innych przesłanek ustawowych, zmuszony był do rozwiązania stosunku pracy. Skoro ustawodawca mówi o zachowaniu prawa do przejścia na emeryturę, to mówi o prawie, które istnieje, które zostało nabyte i w żaden sposób nie jest związane z faktem ustania stosunku pracy. Jest to zatem sytuacja dalece odmienna od tej, o jakiej mowa w przepisie art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela. Zdaniem

ubezpieczonej brak jest podstaw do przyjmowania dotychczasowej linii orzeczniczej wypracowanej w oparciu o przepis art. 88 ust. 1 ustawy do stanów faktycznych określonych w ust. 2a tego artykułu. Skarżącej nie jest znany żaden przepis nakazujący przejście na emeryturę z chwilą spełnienia warunków do jej nabycia. Decyzja o skorzystaniu z prawa do świadczenia pozostawiona jest zainteresowanemu. Dla wystąpienia ze stosownym wnioskiem niezbędne jest zaś rozwianie wątpliwości co do istnienia po stronie ubezpieczonego prawa do emerytury. Wątpliwości te mogą być rozwiane w drodze wydania prawomocnego orzeczenia sądowego potwierdzającego uprawnienia emerytalne, dla których ustawodawca przyjął stan „zachowania” bez konieczności „korzystania”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługuje na uwzględnienie, albowiem bezzasadny jest podniesiony przez ubezpieczoną zarzut naruszenia prawa materialnego przy ferowaniu zaskarżonego wyroku.

Analizę prawidłowości przedmiotowego orzeczenia rozpocząć wypada od przypomnienia, że po wejściu w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2009r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) zarysowały się dwa odrębne systemy emerytalne nauczycieli, wywodzące się z potraktowania pracy nauczycielskiej jako zatrudnienia w szczególnym charakterze: pierwszy, związany z wykonywaniem pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 32 ust. 1 (w odniesieniu do osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949r.) i art. 46 ust. 1 w związku z art.32 ust. 1 (w odniesieniu do osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r.) ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) i drugi, w którym warunki emerytalne tej grupy zawodowej unormowane są przepisami odrębnymi, tj. art. 88 Karty Nauczyciela (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 lipca 2003 r., II UK 323/02, OSNP 2004 nr 11, poz. 197 i z dnia 24 kwietnia 2008r., II UK

262/07, OSNP 2009 nr 15-16, poz. 211). Wprawdzie przepisy art. 32 i art. 46 ustawy o emeryturach i rentach Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz art. 88 Karty Nauczyciela nie pozostają w bezpośrednim związku normatywnym i regulują odrębne podstawy prawa do emerytury nauczycieli, to jednak w obydwu przypadkach mamy do czynienia ze świadczeniami emerytalnymi o wyjątkowym charakterze, zatem interpretacja tych przepisów musi być ścisła.

Przepisy art. 88 Karty Nauczyciela tworzą pełną i wyczerpującą regulację warunków przejścia na emeryturę nauczycieli bez względu na wiek. W świetle unormowania ust.1 tegoż artykułu przesłankami nabycia uprawnień do przedmiotowego świadczenia są : wykazanie 30-letniego okresu zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze lub 25-letniego okresu zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze w szkolnictwie specjalnym, z nadto rozwiązanie na swój wniosek stosunku pracy. W judykaturze ugruntowany jest pogląd, w myśl którego wynikające z art. 88 ust. 1 in fine wymaganie jest koniecznym warunkiem powstania prawa do emerytury (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 października 1999 r., II UKN 149/99, OSNP 2001 nr 2, poz. 46; z dnia 30 sierpnia 2001r., II UKN 525/00, OSNP 2003 nr 12, poz. 298; z dnia 20 listopada 2001 r., II UKN 626/00, OSNP nr 16, poz. 390; z dnia 13 czerwca 2007 r., II UK 232/06, niepublikowany; z dnia 19 września 2007 r., III UK 43/07, niepublikowany; z dnia 17 kwietnia 2008 r., II UK 194/07, niepublikowany i z dnia 25 kwietnia 2008 r., I UK 267/07, niepublikowany). Natomiast okoliczność, że po rozwiązaniu stosunku pracy, za to w dacie złożenia wniosku o emeryturę, ubezpieczony wykonuje pracę nauczycielską na podstawie kolejnego stosunku pracy, nie wpływa na możliwość nabycia przezeń uprawnień emerytalnych z art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2009 r., I UK 16/09, LEX nr 519956).

Z mocy art. 150 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych art. 88 Karty Nauczyciela uzupełniony został o dodatkową regulację ust. 2a, obejmującą nauczycieli urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., którym zagwarantowano prawo do emerytury bez względu na wiek, o jakiej mowa w ust. 1, w ciągu ośmiu lat od wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. od dnia

1 stycznia 1999 r.) pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego. W trakcie kolejnych nowelizacji okres zachowania uprawnień emerytalnych przez tę grupę nauczycieli był przedłużany, ostatnio do dziesięciu lat od wskazanej wyżej daty (ustawa z dnia 7 września 2007 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 191, poz.1369). W ówczesnym stanie prawnym nie budziło wątpliwości istnienie jednolitych reguł przechodzenia na emeryturę nauczycieli urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. i po tej dacie, skoro wszyscy oni przechodzili na emeryturę, „o której mowa w ust. 1”.

Sytuacja uległa zmianie po kolejnej nowelizacji art. 88 karty Nauczyciela ustawą z dnia 23 sierpnia 2007 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela (Dz. U. Nr 158, poz. 1103). Aktem tym nadano nowe brzmienie ust. 2a stanowiąc, iż nauczyciele urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., zachowują prawo do przejścia na emeryturę bez względu na wiek, jeżeli spełnili warunki do emerytury, określone w ust. 1, z wyjątkiem warunku rozwiązania stosunku pracy oraz nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżety państwa. Komentowany przepis w swojej obecnej konstrukcji nie zawiera bezpośredniego odwołania do „emerytury, o której mowa w ust.1”, lecz nawiązuje do „warunków do emerytury, określonych w ust. 1, z wyjątkiem warunku rozwiązania stosunku pracy”. Pojawiły się zatem wątpliwości, czy ustawodawca całkowicie odstąpił od wymagania rozwiązania stosunku pracy jako przesłanki nabycia przez tę grupę nauczycieli prawa do emerytury bez względu na wiek, czy też jedynie zmodyfikował w odniesieniu do tych osób układ warunkujący powstanie uprawnień emerytalnych w ten sposób, że o ile pozostałe przesłanki przewidziane w art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela muszą zostać spełnione przed dniem 31 grudnia 2008 r., o tyle to ostatnie kryterium kwalifikacyjne może zostać zrealizowane po tej dacie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego opowiedziano się za drugą w wymienionych koncepcji (wyroki z dnia 20 listopada 2008 r., I UK 104/08, OSNP 2010, nr 9 – 10, poz. 127; z dnia 17 grudnia 2008 r., I UK 141/08, OSNP 2010 nr 11

– 12, poz. 149; z dnia 24 marca 2009 r., I UK 261/08, niepublikowany; z dnia 17 kwietnia 2009 r., I UK 308/08, niepublikowany; z dnia 16 czerwca 2009 r., I UK 5/09, LEX nr 518058i z dnia 24 września 2009 r., II UK 27/09, LEX nr 559948). Podkreśla się, że przyjęcie stanowiska o rezygnacji z warunku rozwiązania stosunku pracy znajduje pewne uzasadnienie w ogólnej tendencji prawodawcy do odstępowania od tegoż wymagania w odniesieniu do osób ubiegających się o prawo do emerytur wcześniejszych(uchylene z dniem 16 września 2005 r. art. 46 ust. 1 pkt 3, art. 49 i art. 50 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ustawą zmieniającą z dnia 27 lipca 2005 r., Dz. U. Nr 167, poz. 1397). Rozwiązanie stosunku pracy jest wymagane tylko z punktu widzenia art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, który stanowi o zawieszeniu prawa do emerytury bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Przyjmując to stanowisko należałoby stwierdzić, iż warunek rozwiązania stosunku pracy przez nauczycieli urodzonych po 31 grudnia 1948 r., a przed 1 stycznia 1969 r., nie musi być w ogóle spełniony, a od rozwiązania stosunku pracy zależy – jak sugeruje skarżąca – tylko wypłata świadczenia. Przeciwno tej koncepcji przemawia jednak pozostawienie w art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, który jest przepisem odrębnym w rozumieniu art. 47 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, warunku rozwiązania stosunku pracy . Zachowanie tej przesłanki nabycia przez nauczycieli uprawnień do emerytury bez względu na wiek wywołuje problem podmiotowego zakresu jego obowiązywania, sprowadzający istotę występującego w sprawie zagadnienia prawnego do określenia wzajemnej relacji art. 88 ust. 1 i art. 88 ust. 2a Karty Nauczyciela w obecnym brzmieniu i odpowiedzi na pytanie, czy każdy z tych przepisów zyskał odrębność i stał się niezależną od drugiej regulacją powstania prawa do przedmiotowego świadczenia w odniesieniu do osób urodzonych przed i po dniu 31 grudnia 1948 r., czy też warunki emerytalne nauczycieli są usystematyzowane w ten sposób, że wszyscy oni mogą nabyć uprawnienia emerytalne po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy. Zdaniem Sądu

Najwyższego należy opowiedzieć się za tą drugą koncepcją. Nie jest bowiem uzasadnione założenie możliwości uzyskania przez nauczycieli statusu emeryta z mocy samego prawa z chwilą spełnienia warunku dotyczącego okresu zatrudnienia i pozostawania w stosunku pracy, gdyż art. 88 Karty Nauczyciela zakłada pewną procedurę przechodzenia na emeryturę. Nauczyciel nie staje się emerytem z mocy samego prawa, lecz na skutek własnego działania, przez wyrażenie woli przejścia na emeryturę – złożenia wniosku do właściwego organu rentowego oraz rozwiązania stosunku pracy. Sformułowanie przesłanek przejścia na emeryturę w art. 88 ust. 1 ustawy wyraża tę zasadę wystarczająco jasno; chodzi o określenie, że nauczyciele, jeżeli mają wymagany okres zatrudnienia, „mogą - po rozwiązaniu stosunku pracy – przejść na emeryturę”. Z tego określenia nie wynika możliwość uzyskania prawa do emerytury z tytułu wypełnienia wyłącznie warunku stażu zatrudnienia.

Argumenty przemawiające za zachowaniem, przy założeniu tylko na czas po dniu 31 grudnia 2008 r., warunku rozwiązania stosunku pracy przez nauczycieli z tej grupy wiekowej, zawarte zostały *expressis verbis* w uzasadnieniu projektu ustawy o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela (druk sejmowy Nr 1929 z dnia 4 lipca 2007 r.). Wynika z niego, iż zmiana art. 88 ust. 2a Karty Nauczyciela wiązała się z koniecznością pilnego zapobieżenia masowemu składaniu wypowiedzi przez nauczycieli urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., którzy warunki stażowe spełnią do końca 2008 r. W intencji projektodawcy zaproponowana zmiana Karty Nauczyciela miała na celu umożliwienie nauczycielom, którzy spełnią warunki przejścia na wcześniejszą emeryturę, jej uzyskanie niezależnie od terminu złożenia wniosku o rozwiązanie stosunku pracy. Oznacza to, że nauczyciel urodzony po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., chcący przejść na wcześniejszą emeryturę, musiał spełnić warunki dotyczące stażu, tj. posiadania trzydziestoletniego okresu zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze, a nauczyciele szkół, placówek, zakładów specjalnych oraz zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich – dwudziestopięcioletniego okresu zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze w szkolnictwie specjalnym, natomiast nie będzie musiał spełnić warunku rozwiązania stosunku pracy do tej daty.

Wykładni art. 88 ust. 2a Karty Nauczyciela nie można więc dokonywać w oderwaniu od art. 88 ust. 1 i interpretować w sposób prowadzący do zróżnicowania zasad przechodzenia na emeryturę nauczycieli wyłącznie według kryterium daty urodzenia dlatego, że wykładnia systemowa i celowościowa prowadzą do niebudzącego wątpliwości wniosku o autonomicznym, pełnym i wyczerpującym określeniu warunków emerytalnych wszystkich nauczycieli, bez względu na przedział wiekowy. W konsekwencji nauczyciele urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., zachowują prawo do przejścia na emeryturę bez względu na wiek, jeżeli w ciągu 10 lat od wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych spełnią warunki stażowe określone w art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, a warunek rozwiązania stosunku pracy – również po tej dacie.

Odnosząc powyższe rozważania do realiów niniejszej sprawy należy podzielić stanowisko Sądu drugiej instancji, że skoro ubezpieczona do tej pory nie rozwiązała na swój wniosek stosunku pracy, nie nabyła ona uprawnień emerytalnych bez względu na wiek na podstawie przepisu art. 88 ust. 2a w związku z ust. 1 Karty Nauczyciela. W świetle art. 100 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych prawo do świadczeń powstaje bowiem z dniem spełnienia wszystkich przesłanek wymaganych do jego nabycia. Nie uzyskawszy zaś prawa do spornego świadczenia, nie mogła ona - wbrew sugestiom zawartym w uzasadnieniu skargi kasacyjnej - decydować o korzystaniu lub niekorzystaniu z niego.

Nie ma też racji skarżąca zarzucając, że złożony przez nią w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych wniosek, po rozpoznaniu którego zapadła decyzja z dnia 1 grudnia 2008 r., nie dotyczył ustalenia prawa ubezpieczonej do emerytury nauczycielskiej, a jedynie potwierdzenia spełnienia przez nią przesłanek nabycia tychże uprawnień. Zawarty w aktach organu rentowego wniosek jest bowiem - wbrew twierdzeniom ubezpieczonej – wnioskiem o przyznanie prawa do emerytury. W konsekwencji tegoż Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydał decyzję negatywną, odmawiającą wnioskodawczyni przedmiotowego świadczenia. Warto więc przypomnieć, że kognicję sądu ubezpieczeń społecznych określa art. 476 § 2 w związku z art. 477⁹ k.p.c. W świetle powyższych unormowań sąd ten rozpoznaje

odwołania od decyzji organów rentowych w wymienionych w powołanych przepisach sprawach, m. in. dotyczących emerytur i rent. W judykaturze utrwalony jest pogląd, w myśl którego zakres rozpoznania i orzeczenia (przedmiot sporu) w tych sprawach wyznaczony jest w pierwszej kolejności przedmiotem decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych, a w drugim rzędzie przedmiotem postępowania sądowego determinowanego zakresem odwołania od tejże decyzji (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2000 r., II UKN 685/99, OSNP 2002 nr 5, poz. 121 oraz postanowienia z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNP 2000 nr 15, poz. 601 i z dnia 13 października 2009 r., II UK 234/08, LEX nr 553692). W postępowaniu odrębnym w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, toczącym się z odwołania od decyzji organu rentowego wydanej na wniosek o przyznanie emerytury lub renty, niedopuszczalne jest przedmiotowe przekształcenie roszczenia w trybie art. 193 k.p.c. przez żądanie ustalenia tylko niektórych przesłanek warunkujących prawo do świadczenia (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 1998 r., I PKN 434/97, OSNP 1998 nr 21, poz. 627; z dnia 23 lutego 1999 r., I PKN 597/98, OSNP 2000, nr 8, poz. 301; z dnia 12 stycznia 2005 r., I UK 160/04, OSNP 2005, nr 16, poz. 255 i z dnia 9 października 2006 r., II UK 65/06, OSNP 2007, nr 19 – 20, poz. 298). Tymczasem do takiego przekształcenia roszczenia zmierza skarżąca. W sytuacji, gdy – jak wskazano wyżej – nie spełnia ona jednej z wymienionych w art. 88 ust. 2a w związku z ust. 1 Karty Nauczyciela przesłanek nabycia prawa do emerytury bez względu na wiek (tj. warunku rozwiązania na swój wniosek stosunku pracy) i przez to prawa tego nie może uzyskać, żądaniem ubezpieczonej objęte pozostaje rozstrzygnięcie o spełnieniu przez nią innego kryterium przyznania spornego świadczenia, czyli trzydziestoletniego stażu zatrudnienia. Niedopuszczalne jest jednak orzekanie przez sąd ubezpieczeń społecznych o poszczególnych warunkach nabycia prawa do emerytury zamiast rozstrzygnięcia o samym prawie do świadczenia.

Wobec bezzasadności zarzutów kasacyjnych, Sąd Najwyższy z mocy art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.